

I. СЪСТОЯНИЕ, РАЗВИТИЕ И ПЕРСПЕКТИВИ НА ПАЗАРА НА ЕЛЕКТРОННИ СЪОБЩЕНИЯ	4
1. Световно развитие на пазара на електронни съобщения	4
2. Перспективи за развитие на световния пазар на електронни съобщения	10
3. Правна и регулаторна рамка	12
4. Обем и структура на пазара на електронни съобщения в България	14
4.1. Обем на пазара	14
4.2. Структура на пазара	15
5. Перспективи за развитие на българския пазар на електронни съобщения	19

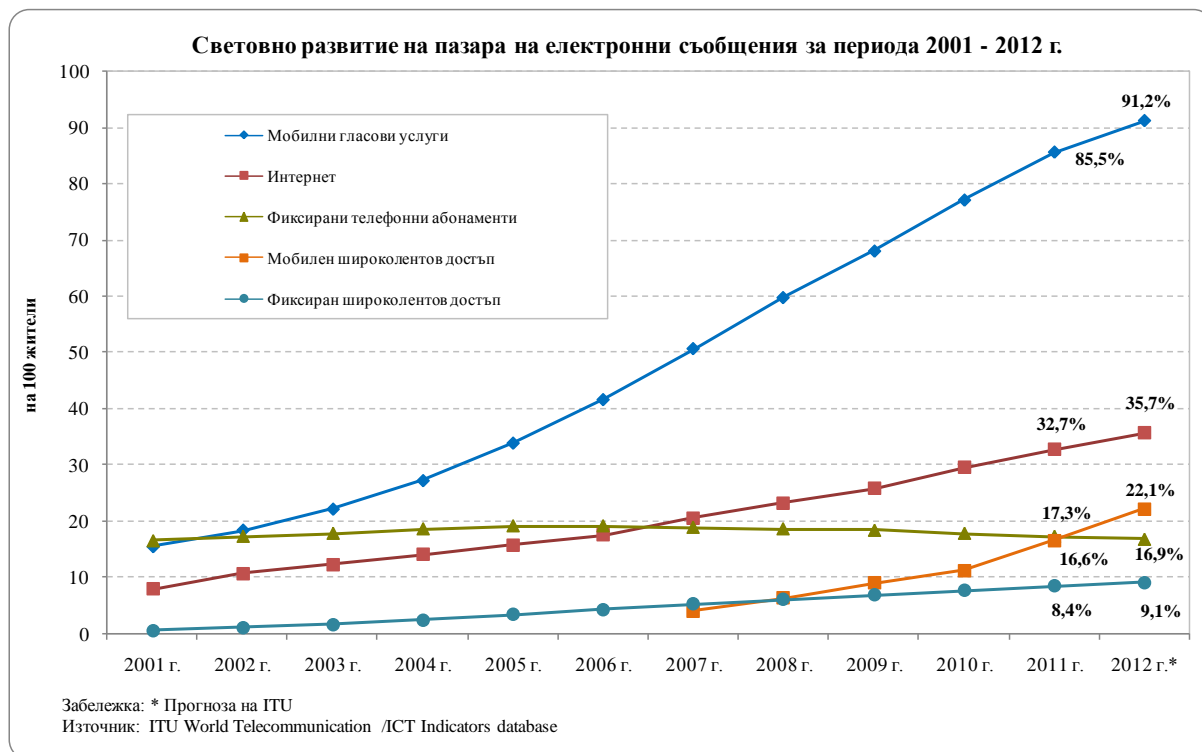
I. СЪСТОЯНИЕ, РАЗВИТИЕ И ПЕРСПЕКТИВИ НА ПАЗАРА НА ЕЛЕКТРОННИ СЪОБЩЕНИЯ

1. Световно развитие на пазара на електронни съобщения

Обем и ръст на сектора

Съгласно данни на една от водещите аналитични компания в света – *Gartner Inc*, през 2012 г. общият обем на пазара на телекомуникационни услуги достига 1,66¹ трилиона щатски долара, което е намаление само с 0,1% спрямо данните, отчетени от анализаторската компания за 2011 г.

Фигурата по-долу отразява развитието на електронните съобщения в световен мащаб за последните дванадесет години (2001 - 2012 г.).

Източник: ITU World Telecommunication/ICT indicators database

Фиг. 1

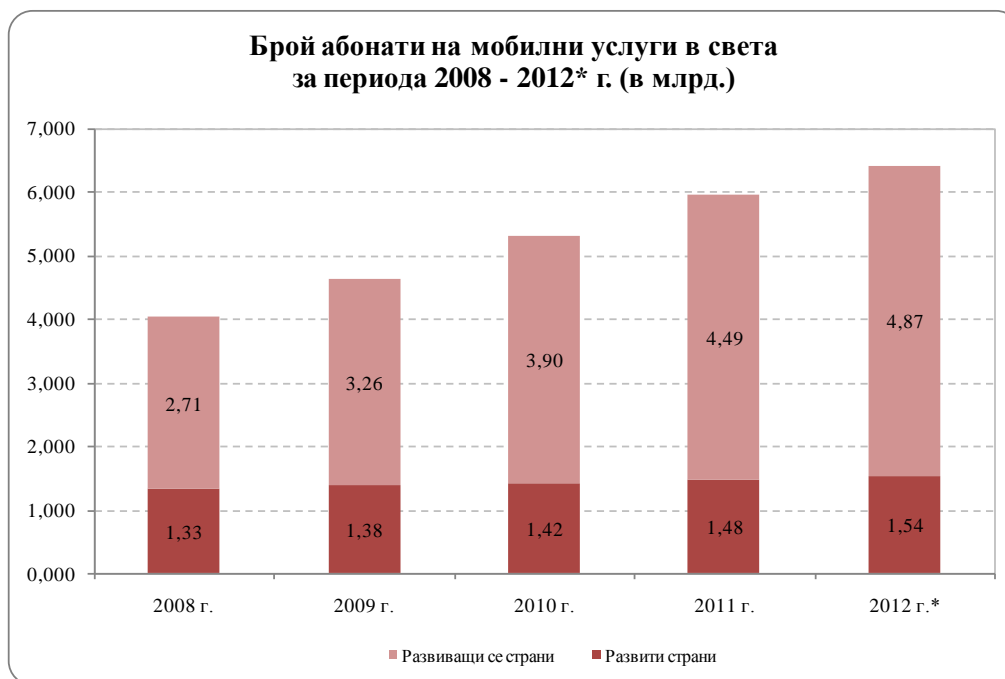
Данните, представени на фигура 1, показват, че за поредна година на световния пазар на електронни съобщения водещи са мобилните гласови услуги, при които проникването е достигнало 91,2% (увеличение с 5,71 процентни пункта спрямо 2011 г.). Почти същото увеличение от 5,57 процентни пункта се отчита и при мобилния ширококолов достъп. Остава непроменена тенденцията и по отношение на фиксираните услуги. Проникването на фиксирани гласови услуги продължава, макар и с много малки темпове, да намалява, като през 2012 г. достига 16,9% (0,40 процентни пункта по-малко в сравнение с 2011 г.), докато при фиксирания ширококолов достъп се наблюдава незначителен ръст от 0,64 процентни пункта спрямо предходната година.

Мобилни услуги

През 2012 г. продължава тенденцията за увеличаване потреблението на мобилни

¹ <http://www.gartner.com/newsroom/id/2292815>

услуги в световен мащаб. Данните, представени на фигура 2 показват, че абонатите на мобилни услуги в света вече наближават 6,5 млрд., като се отчита нарастване със 7,52% спрямо броя им през 2011 г.

Забележка: Данните за 2012 г. са въз основа на прогноза на ИТУ

Източник: ITU Key Global Telecom Indicators for the World Telecommunication Service Sector

Фиг. 2

Броят на активните абонати на мобилни услуги, съгласно данните, представени на фигура 2, за периода 2008 – 2012 г. се е увеличил с 59%, като това увеличение е най-голямо в Африка (със 104%) и Азиатско-тихоокеанския регион (с 86%).

Съгласно данни на Международния съюз по далекосъобщения (ИТУ), развиващите се страни са тези, които най-много допринасят за увеличаване обема на мобилните услуги в световен мащаб. През последните пет години проникването на мобилни услуги в тези страни от 49,1% през 2008 г. е достигнало 84,3% в края на 2012 г.²

През 2012 г. се запазва тенденцията по отношение индикатора „средна степен на проникване на мобилни услуги“, който достига 91,2% (фиг. 1), като за развитите страни този процент е 123,6%, а за развиващите се - 84,3%. Най-висока степен на проникване продължава да се наблюдава в страните от Общността на независимите държави³ (ОНД) – 159%, с ръст от 11,8 процентни пункта спрямо 2011 г. Следват страните от Европа – 123,3% и Северна и Южна Америка – 105,3%, като арабските страни и страните от Азиатско-тихоокеанския регион бележат ръст спрямо предходната година, съответно 5,2 и 5,7 процентни пункта. Най-ниска е степента на проникване на мобилни услуги в Африка – 59%, въпреки че ръстът, който бележи при разглеждания показател за една година е 6,2 процентни пункта.

² ИТУ – Key Global Telecom Indicators for the World Telecommunication Service Sector – http://www.itu.int/ITU-D/ict/statistics/at_glance/KeyTelecom.html

³ Включва държавите: Руска Федерация, Украйна, Молдова, Беларус, Грузия, Армения, Азербайджан, Казахстан, Киргизстан, Туркменистан, Узбекистан и Таджикистан.

Броят на абонатите на мобилни услуги в развиващите се страни продължава да нараства с по-бързи темпове (увеличение с 8,59% спрямо 2011 г.), в сравнение с броя на абонатите на мобилни услуги в развитите страни (увеличение с 4,27% спрямо 2011 г.).

Разпределението на потребителите на мобилни услуги през 2012 г. по региони е представено на графиката по-долу.

Забележка: Данните за 2012 г. са въз основа прогноза на ITU

Източник: ITU Key Global Telecom Indicators for the World Telecommunication Service Sector

Фиг. 3

През 2012 г. се забелязва минимално увеличение (1,5 процентни пункта) на дела на абонатите на мобилни услуги в страните от Азиатско-тихоокеанския регион. Слабо нарастване на същия показател се наблюдава в Африка и в страните от ОНД, съответно с 0,4 и 0,1 процентни пункта. В останалите региони – арабските страни, Европа и страните от Северна и Южна Америка се наблюдава незначителен спад, съответно с 0,1, 0,8 и 1 процентни пункта.

Фиксирани гласови услуги

Тенденцията на намаление на потреблението на традиционни телефонни услуги, осъществявани чрез фиксирана мрежа, продължи и през 2012 г. Броят на фиксираните телефонни линии в световен мащаб е 1,186 млрд., съгласно данни на ITU, като се запазва трайно тенденцията на намаление (с 1,50% в сравнение с 2011 г.) от предходните години. Спад се наблюдава и в степента на проникване на фиксираните телефонни услуги, като към края на 2012 г. едва 16,9% (17,3% през 2011 г.) от населението на света използва този вид услуги. Проникването на фиксираните телефонни услуги сред населението продължава да е най-високо в страните от Европа, като за 2012 г. стойността на индикатора е 40,2%. На следващите две места са страните от Северна и Южна Америка (29%) и страните от ОНД (26%). Най-ниска е степента на проникване в Африка (1,4%)⁴.

⁴ ITU World Telecommunication / ICT indicators database

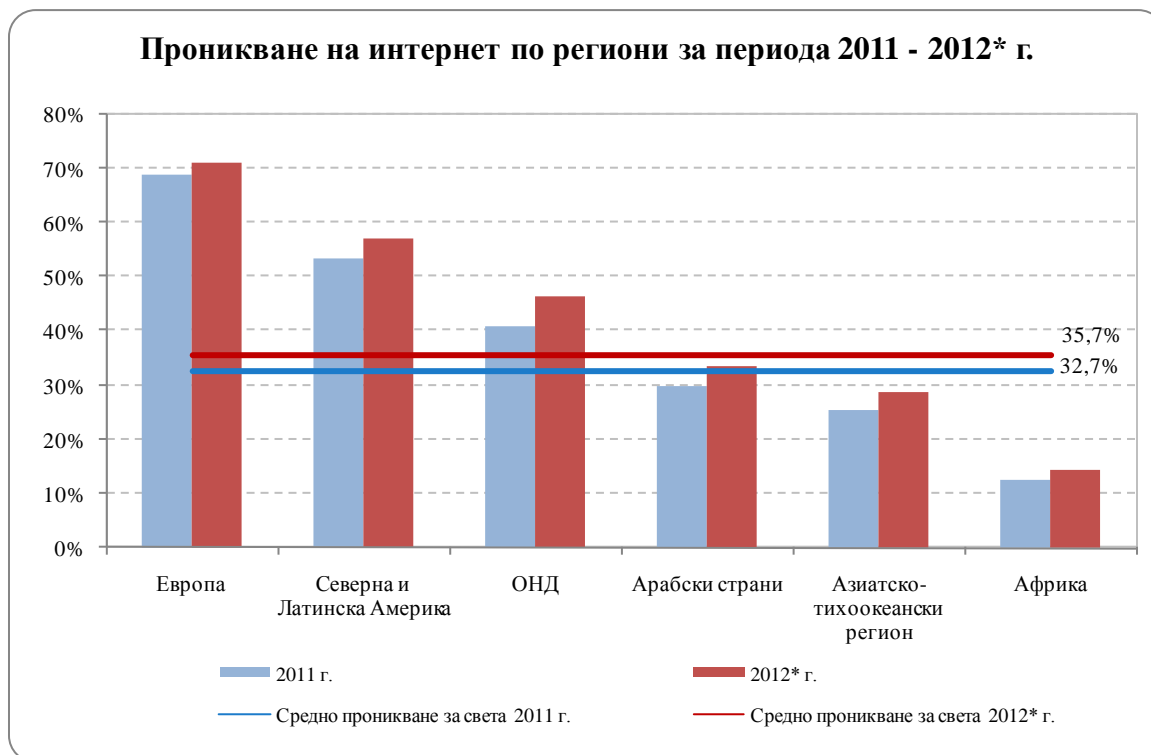
Въпреки западения брой фиксирани линии от 35 млн., в страните от Арабския свят, се наблюдава макар и слабо намаление (0,2 процентни пункта изменение през 2012 спрямо 2011 г.) на показателя „проникване на фиксирани телефонни услуги”. В страните от ОНД през 2012 г. също се наблюдава минимален спад както в проникването на фиксираните телефонни услуги (с 0,4 процентни пункта за едногодишен период), така и при броя на телефонните линии. Африканският регион не бележи развитие нито на показателя „брой фиксирани телефонни линии”, нито на показателя „проникване на фиксирани телефонни услуги”.

Интернет

Потребителите на интернет в края на 2012 г., по данни на ИТУ, достигат 2,497 млрд. (увеличение с 9,9% спрямо 2011 г.), като 1,584 млрд. от тях са в развиващите се страни. Нарастването на броя на потребителите на интернет се дължи преди всичко на страните от Африка, където ръстът спрямо 2011 г. е 18,4% и на страните от ОНД – ръст с 13,6% спрямо предходната година. Проникването в световен мащаб достига вече 35,7% от цялото население, като устойчиво запазва своя ръст.

Данни на ИТУ показват, че ако през 2008 г. 25% от домакинствата в световен мащаб са имали достъп до интернет услуги, то в края на 2012 г. този процент е нараснал с 12,4 процентни пункта, като достига 37,4%. Минимално изменение на този показател за петгодишен период се отчита в страните от Африка, едва 3,7 процентни пункта, докато за страните от ОНД това изменение е 25,3 процентни пункта.

Графиката по-долу показва проникването на интернет по региони в света за периода 2011 – 2012 г.

Забележка: Данните за 2012 г. са въз основа на на прогноза на ИТУ

Източник: ИТУ

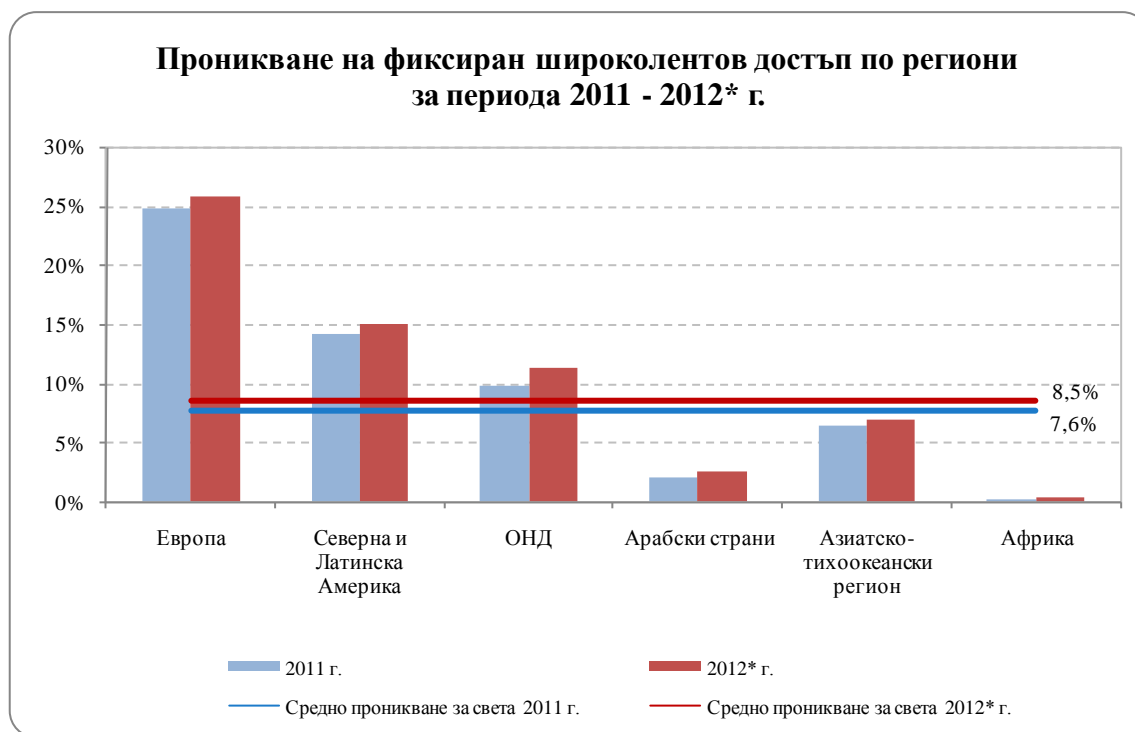
Фиг. 4

През 2012 г. отново страните от ОНД отчитат в най-голяма степен ръст на показателя „проникване на интернет” с 5,5 процентни пункта за едногодишен период.

Въпреки че Европа запазва лидерската си позиция по отношение проникването на интернет услуги на 100 жители – 71,2%, ръстът, който се наблюдава, е минимален (2,2 процентни пункта спрямо 2011 г.). На второ място се подреждат страните от Северна и Латинска Америка, където проникването на интернет през 2011 г. достига 57,2%, като се наблюдава увеличение с 3,7 процентни пункта. Страните от Африканския, Азиатско-тихоокеанския и Арабския регион продължават да отчитат ниво на показателя „проникване на интернет услуги” под средното световно. Най-незначително изменение на показателя се наблюдава в Африканските страни – 1,9 процентни пункта.

Фиксиран широколентов достъп до интернет

Потребителите на фиксиран широколентов достъп през 2012 г. нарастват с 8,5% спрямо 2011 г., като достигат 638 млн. Проникването на фиксиран широколентов достъп (9,1 % през 2012 г.) е нараснало с 0,7 процентни пункта спрямо 2011 г.⁵ Въпреки че се отчита увеличение на потреблението в сектора с еднакви темпове за развиващите се страни (49,5% дял спрямо общия брой потребители за 2012 г.) и за развитите страни (50,5% дял спрямо общия брой потребители за 2012 г.), степента на проникване в развиващите се страни е едва 5,5% (за Африка тази стойност е под 1%) и 25,9 % при развитите страни⁶.

Забележка: Данните за 2012 г. са въз основа на прогноза на ИТУ

Източник: ИТУ

Фиг. 5

По данни на *Point Topic*⁷ през 2012 г. широколентовият достъп чрез DSL продължава да има най-висок дял от 57%. За период от една година (2011 – 2012 г.) оптичният широколентов достъп бележи ръст от над 20%, като този достъп вече е на второ място по важност и изпреварва кабелния.

⁵ ИТУ – ITU Key Global Telecom Indicators for the World Telecommunication Service Sector

⁶ ИТУ – ITU Key Global Telecom Indicators for the World Telecommunication Service Sector

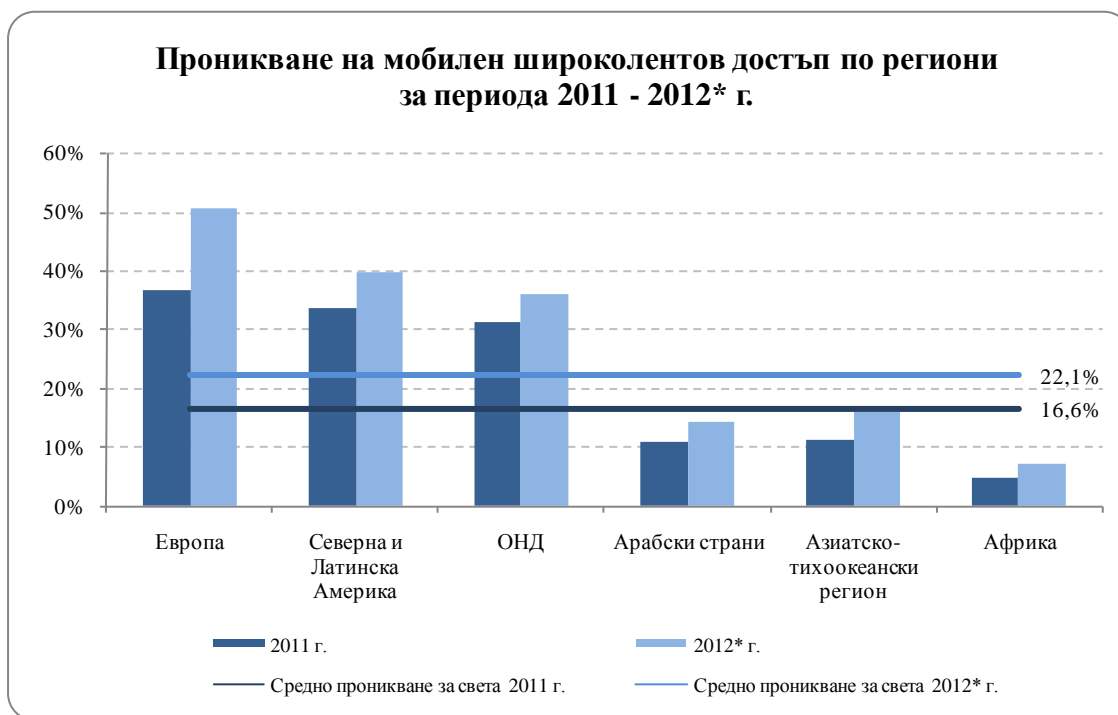
⁷ <http://point-topic.com/free-analysis/global-broadband-statistics-q4-2012-technology-trends/>

Мобилен ширококолов достъп

Мобилен ширококолов достъп продължава да бъде важен фактор за развитието на електронните съобщения, като през 2012 г. бележи ръст от 34,6%⁸, което в абсолютно изражение представлява увеличение на броя на абонатите с 400,44 млн. Според данни на ИТУ, нарастването на този сегмент от пазара на електронни съобщения, както и при фиксиран ширококолов достъп в еднаква степен, е следствие на увеличаване брой абонати както в развиващите се страни (49,4% дял спрямо общия брой потребители за 2012 г.), така и в развитите (50,6% дял спрямо общия брой потребители за 2012 г.). Абонатите на мобилен ширококолов достъп продължават да са в пъти (2,4) повече от абонатите на фиксиран ширококолов достъп.

През 2012 г. степента на проникване на мобилен ширококолов достъп е нараснала с 5,6 процентни пункта спрямо 2011 г., като достига 22,1%⁹.

На фигурата по-долу е представено проникването по региони в света на мобилен ширококолов достъп за периода 2011 – 2012 г.

Забележка: Данните за 2012 г. са въз основа на прогноза на ИТУ

Източник: ИТУ

Фиг. 6

Данните, представени на фиг. 5 и фиг. 6 показват, че през 2012 г. проникването на мобилен ширококолов достъп до интернет продължава значително да изпреварва проникването на фиксиран ширококолов достъп. Темпът, с който нараства проникването на мобилния ширококолов достъп спрямо 2011 г., е значително по-висок от този на фиксиран ширококолов достъп до интернет, като последният поддържа нива, близки до тези, постигнати през последните години. В абсолютно изражение най-голямо увеличение на абонатите на мобилен ширококолов достъп през 2012 г. спрямо 2011 г. се наблюдава в страните от Азиатско-тихоокеанския регион – 187 млн. броя.

⁸ ИТУ – ITU Key Global Telecom Indicators for the World Telecommunication Service Sector

⁹ ИТУ – ITU Key Global Telecom Indicators for the World Telecommunication Service Sector

Лидерската позиция по отношение на широколентовия достъп с проникване на фиксирания и мобилния достъп, съответно с 25,8% и 50,5%, продължава да е на страните от Европа. Най-слабо е проникването на мобилния широколентов достъп в Африка – 7,1%, което е 2,1 процентни пункта повече в сравнение с 2011 г. Страните от Северна и Южна Америка и страните от ОНД заемат съответно втора и трета позиция при показателя „проникване на мобилен широколентов достъп”, съответно 39,8% и 36,0%.

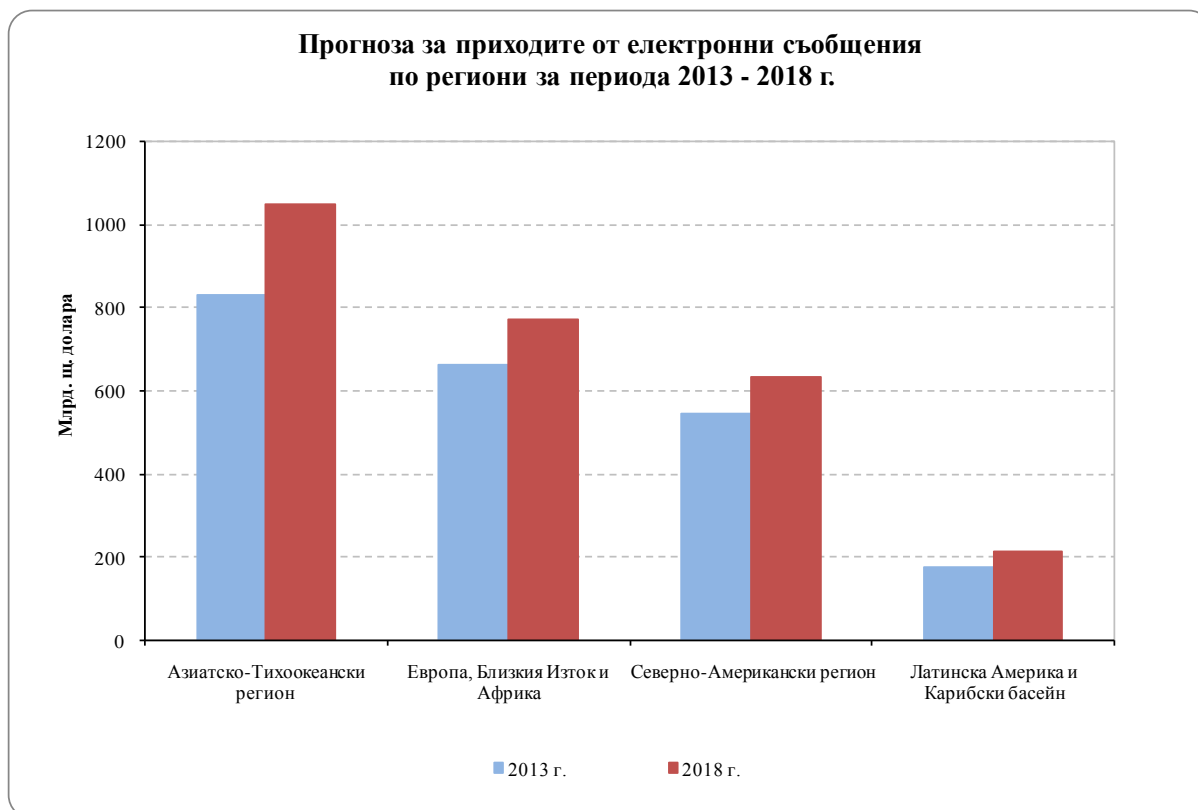
2. Перспективи за развитие на световния пазар на електронни съобщения

Водещите аналитични компании за поредна година проявяват съдържаност в очакванията си за развитието на световния пазар на електронни съобщения както в краткосрочен план – 2013 г., така и в средносрочен – следващите пет години. Пазарът на телекомуникационни услуги все още не се е възстановил от неблагоприятните икономически условия през последните години и нарастването на приходите ще е слабо.

В началото на настоящата година *Gartner Inc.*, една от водещите световни аналитични компании, обяви, че през 2012 г. приходите от телекомуникационни услуги са достигнали 1,66¹⁰ трилиона щатски долара, което представлява незначителен спад от 0,1% спрямо 2011 г. Резултатите са под очакванията на анализаторите на *Gartner Inc.*, които прогнозираха ръст от 2,3%¹¹ и приходи от 1,74 трилиона щатски долара.

Прогнозата за 2013 г. отново предвижда увеличение на приходите от телекомуникационни услуги от 2,4% спрямо 2012 г., като се очаква те да достигнат 1,7 трилиона щатски долара.

От регионална гледна точка оценката за перспективите пред световния пазар на електронни съобщения варира значително (фиг. 7).

Източник: 2013 *Telecommunications Industry Review*, *Insight Research Corporation* **Фиг. 7**

¹⁰ <http://www.gartner.com/newsroom/id/2292815>

¹¹ <http://www.gartner.com/newsroom/id/1888514>

Северноамериканският регион се очаква да се развива най-бавно през следващите пет години с годишен ръст от 3%. За сравнение, миналогодишната прогноза изразяваше очакването, че в периода 2012 – 2017 г. този регион ще постигне годишен ръст от 3,8%. Регионът на страните от Европа, Близкия Изток и Африка ще постигне растеж от 3,2%, значително по-нисък от предвидения миналата година ръст от 5,5%.

Според анализаторите на *Insight Research*¹², през следващите пет години най-бързо развиващите се региони отново се очаква да бъдат Азиатско-тихоокеанският регион и регионът на страните от Латинска Америка и Карибския басейн. Доминирани от икономиките на Китай, Корея, Мексико и Бразилия, тези региони се очаква да постигнат годишен ръст на приходите, съответно 4,7% и 4,1%. За сравнение, миналогодишната прогноза предвиждаше ръстът за периода 2012 – 2017 г. да бъде съответно 5,9% и 5,7%¹³.

Графиката на фигура 8 представя данни за процента на проникване на различните електронни съобщителни услуги в световен мащаб по оценка на ITU.

*Източник: 2013 ITU World Telecommunication/ICT indicators database*¹⁴

Фиг. 8

Както е видно от данните, единствената услуга, при която се очаква спад в изследвания показател през 2013 г., макар и в малка степен, е фиксираната телефония – 0,4 процентни пункта спрямо 2012 г. В абсолютно изражение това означава 14,6 млн. фиксирани телефонни линии по-малко, като очакванията са те да намалееят до 1,17 млрд. през 2013 г. Проникването на фиксирания ширококолов достъп до интернет, изчислен на база брой абонати, се очаква да отбележи слаб ръст на годишна база в рамките на 0,7 процентни пункта. Според прогноза на независимата консултантска компания *Broadbandtrends LLC*¹⁵, абонатите на фиксиран ширококолов достъп до интернет ще

¹² <http://www.insight-corp.com/reports/review13.asp>

¹³ <http://www.insight-corp.com/reports/review12.asp>

¹⁴ http://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Documents/statistics/2012/ITU_Key_2006-2013_ICT_data.xls

¹⁵ http://broadbandtrends.com/yahoo_site_admin/assets/docs/BBT_GlobalBBOutlook2013_131090_TOC.9143256.pdf

нараснат от 642 млн. през 2012 г. до 859 млн. в края на 2018 г., като проникването на база домакинства се очаква да достигне 45% в сравнение с 34% през 2012 г. Технологията DSL ще остане доминираща, но се прогнозира спад от 6 процентни пункта в относителния дял на броя потребители, които я използват, от общия брой абонати на фиксиран ширококолов достъп - от 63% през 2012 г. до 57% през 2018 г.

Мобилните услуги оказват все по-голямо въздействие върху икономическото развитие в световен мащаб, стимулирайки много от секторите на икономиката, за които се счита, че са с ключова роля при преодоляване на негативните последици от влошената макроикономическа конюнктура.

През 2013 г. се очаква броят на потребителите на мобилни услуги в глобален мащаб да се доближи до този на световното население. Оценката на ITU е за 6,8 млрд. SIM карти срещу 7,1 млрд. жители на планетата в края на 2013 г., като повече от половината ще са от Азиатско-тихоокеанския регион – 3,5 млрд.

Тази прогноза се потвърждава и от данните, изнесени в доклада на **Световната GSM Асоциация (GSMA)**, представен на Световния мобилен конгрес в Барселона, февруари 2013 г.¹⁶, като се очаква броят на SIM картите да достигне 7,4 млрд.¹⁷ през 2013 г. и 9,7 млрд. към края на 2017 г.¹⁸ GSMA очаква значително нарастване на броя абонати, използващи мрежи от четвърто поколение (LTE) – 920 млн. през 2017 г., докато през 2012 г. техният брой е едва 62 млн.

Според оценката на ITU до края на 2013 г. степента на проникване на мобилните гласови услуги ще е достигнала 96% в глобален мащаб, или 128% в развития свят и 89% в развиващите се страни, като се очаква темпът на растеж по този показател да се забавя.

Най-голям ръст в степента на проникване през 2013 г. спрямо предходната се очаква да бъде отбелязан при мобилния ширококолов достъп – над 7 процентни пункта. Този тип услуга ще бъде предпочетен пред фиксирания ширококолов достъп и в отдалечени райони с липса на добре развита инфраструктура. Прогнозата на **GSMA** е за нарастване на броя абонати на мобилен ширококолов достъп до интернет от 1,6 млрд. през 2012 г. до 5,1 млрд. през 2017 г. Според анализ на консултантската компания *Analysys Mason Ltd*¹⁹, до края на 2017 г. почти половината от приходите на дребно от мобилни услуги ще са генерирани от негласовите.

Секторът на електронните съобщителни услуги се очаква да продължи да бъде един от сравнително устойчивите по време на финансова нестабилност, тъй като телекомуникациите остават ключов фактор за световния икономически растеж. Стимулирайки иновациите в много от областите на обществения живот, те оказват силно влияние върху социално-икономическия напредък в глобален план.

3. Правна и регулаторна рамка

В края на декември 2011 г. Законът за електронните съобщения беше изменен с оглед транспониране на Директива 2009/136/ЕО и Директива 2000/140/ЕО за изменение на Европейската регулаторна рамка за електронни съобщителни мрежи и услуги. През 2012 г. започна прилагането на посочените изменения на нормативната уредба. В изпълнение на законовите изисквания и предвидените за това срокове, КРС измени подзаконовите актове с оглед привеждането им в съответствие със законовите изменения.

През 2012 г. Комисията прие, съответно приведе в съответствие, следните подзаконовни нормативни актове:

¹⁶ <http://www.gsmamobileeconomy.com/GSMA%20Mobile%20Economy%202013.pdf>

¹⁷ Включва и брой SIM карти за използване на услугата M2M.

¹⁸ <http://www.gsmamobileeconomy.com/GSMA%20Mobile%20Economy%202013.pdf>

¹⁹ <http://www.analysysmason.com/>

- Технически изисквания за работа с електронни съобщителни мрежи от неподвижна радиослужба и съоръженията, свързани с тях (изм. и доп. ДВ. бр.101 от 18 Декември 2012 г.);
  - Методика за условията и реда за определяне, анализ и оценка на съответните пазари и критериите за определяне на предприятия със значително въздействие върху пазара (Обн. ДВ. бр.89 от 13 Ноември 2012 г.);
  - Правила за условията и реда за прехвърляне на разрешения за ползване на индивидуално определен ограничен ресурс (изм. и доп. ДВ. бр.81 от 23 Октомври 2012 г.);
  - Правила за осъществяване на електронни съобщения чрез радиосъоръжения, които ползват радиочестотен спектър, който не е необходимо да бъде индивидуално определен (Обн. ДВ. бр.47 от 22 Юни 2012 г.);
  - Списък на радиосъоръженията, използващи хармонизирани в рамките на европейския съюз радиочестотни ленти, и крайните електронни съобщителни устройства (изм. и доп. ДВ. бр.47 от 22 Юни 2012 г.);
  - Технически изисквания за работа на мобилни наземни мрежи и съоръженията, свързани с тях (изм. ДВ. бр.101 от 18 Декември 2012 г.);
  - Функционални спецификации за осъществяване на преносимост на национално значими номера при промяна на доставчика на обществена мобилна телефонна услуга (изм. ДВ. бр.74 от 28 Септември 2012 г.);
  - Функционални спецификации за осъществяване на преносимост на негеографски номера при промяна на доставчика, предоставящ съответната услуга (изм. ДВ бр. 74 от 2012 г.);
  - Функционални спецификации за преносимост на географски номера при промяна на доставчика на фиксирана телефонна услуга и/или при промяна на адреса в рамките на един географски национален код за направление (посл. изм. ДВ бр. 74 от 28.09.2012 г.);
  - Наредба № 1 от 22 юли 2010 г. за правилата за ползване, разпределение и процедурите по първично и вторично предоставяне за ползване, резервиране и отнемане на номера, адреси и имена (изм. ДВ. бр.74 от 28.09.2012 г.);
  - Списък на мрежите и услугите, чрез които се осъществяват обществени електронни съобщения при спазване на общи изисквания (Обн. ДВ. бр.63 от 17 Август 2012 г.);
  - Общи изисквания при осъществяване на обществени електронни съобщения (изм. и доп. ДВ. бр.63 от 17 Август 2012 г.);
  - Технически изисквания за работа на електронни съобщителни мрежи от радиослужби неподвижна-спътникова, подвижна-спътникова и съоръженията, свързани с тях (изм. и доп. ДВ. бр.14 от 17 Февруари 2012г.);
  - Технически изисквания за работа на електронните съобщителни мрежи от подвижна радиослужба и съоръженията, свързани с тях (изм. и доп. ДВ. бр.14 от 17 Февруари 2012 г.);
  - Технически изисквания за работа на наземни мрежи, позволяващи предоставяне на електронни съобщителни услуги (Обн. ДВ. бр.101 от 18 Декември 2012 г.).

Регулаторни решения на КРС за 2012 г.

- Решение № 1361/2012 г. за анализ на пазарите на едро на генериране на повиквания от определено местоположение на обществени телефонни мрежи и пазар на едро на терминиране на повиквания в определено местоположение на индивидуални

обществени телефонни мрежи (Пазари 2 и 3 от Препоръка на ЕК 2007/879/ЕО от 17 декември 2007 г.)

- Решение № 1362/2012 г. за анализ на пазара на едро за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи (Пазар 7 от Препоръка на ЕК 2007/879/ЕО от 17 декември 2007 г.);

- Решение № 1603/2012 г. за одобрение на внесения от БТК проект на [Типово предложение](#) за достъп до пасивна инфраструктура със [задължителни указания за неговото изменение](#);

- Решение № 1882/23.08.2012 г. за определяне на форма и методология на разделното счетоводство;

- Решение № 1954/2012 г. за анализ на пазара на линии под наем на дребно (пазар № 7 от Препоръка на ЕК 2003/311/ЕО от 11 февруари 2003 г.), пазара на терминиращи сегменти на линии под наем на едро (пазар № 14 от Препоръка на ЕК 2003/311/ЕО от 11 февруари 2003 г., съответно № 6 от Препоръка на ЕК 2007/879/ЕО от 17 декември 2007 г.) и пазара на магистрални сегменти на линии под наем на едро (пазар № 13 от Препоръка на ЕК 2003/311/ЕО от 11 февруари 2003 г.);

- Решения №№ 1959-1982/2012 г., с които са дадени задължителни указания на предприятията, предоставящи обществени телефонни услуги, за изменение на клаузи от общите им условия.

4. Обем и структура на пазара на електронни съобщения в България

4.1. Обем на пазара

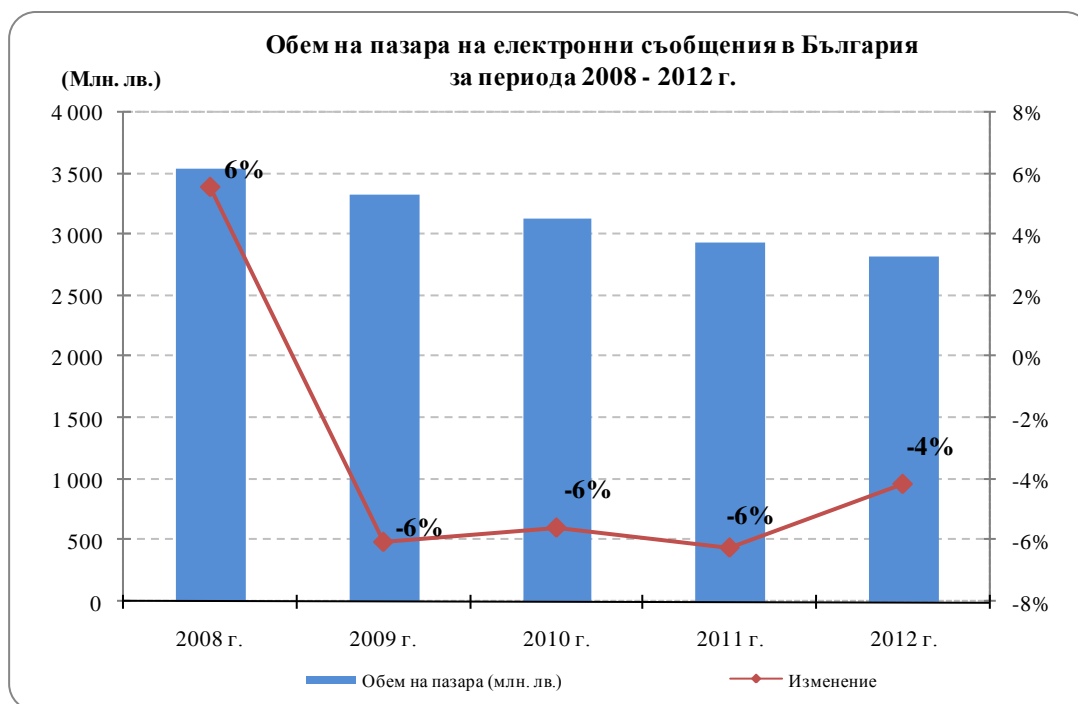
Пазарът на електронни съобщения в България за поредна година бележи спад. През 2012 г. броят на предприятията, регистрирани в КРС за осъществяване на обществени електронни съобщения, е намалял до 1153, т.е. с 9,12% по-малко, сравнено с 2011 г., което се дължи както на прекратяване дейността на икономическите субекти поради влошеното им икономическо състояние, така и на осъществени продажби и сливания на предприятия. През периода 2010 – 2011 г. броят на предприятията, предоставящи електронно съобщителни услуги, е намалял с 5,38%, което е с 3,74 процентни пункта по-малко спрямо периода 2011 – 2012 г.

Обемът²⁰ на пазара на електронни съобщения за 2012 г., изчислен въз основа на получените и обобщени данни от 1027 предприятия или 89% от регистрираните, възлиза на 2,822 млрд. лв. Броят на предприятията, декларирали, че през 2012 г. действително са предоставяли обществени електронни съобщения, е 869. В общия обем на пазара са включени и приходите, реализирани от 24 предприятия, които през 2012 г. са подали в КРС уведомление за прекратяване на дейността си и са отчели приходи от осъществяването на обществени електронни съобщения чрез изпращането на формуляр на въпросник за отчет на дейността през текущата година.

Обемът на пазара на електронни съобщения в страната за периода 2008 – 2012 г. и неговото изменение са представени на фигура 9.

---

²⁰ Обемът на пазара е изчислен въз основа на подадените от предприятията общи приходи от дейността.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 9

Както е видно от представените данни, общият обем на пазара на електронни съобщения в България през 2012 г. (2,822 млрд. лв.) е намалял с 4%, спрямо 2011 г., което в абсолютно изражение представлява спад със 123 млн. лв. В сравнение с предходния три годишен период (2009 – 2011 г.), когато общият обем на пазара на електронни съобщения бележи постоянен спад от 6%, през 2012 г. се отчита намаление на този показател с 2 процентни пункта. Изменението се дължи на ръст на приходите в някои от сегментите на пазара: услуги за пренос на данни и/или достъп до интернет, пакетни услуги и други услуги, включващи услугите по предоставяне на канална мрежа, услуги за достъп до спътникови системи, съвместно разполагане (колокиране) извън случаите на взаимно свързване и необвързан достъп, както и други услуги.

Общият обем на пазара на електронни съобщения през 2012 г. съставлява 3,6% от общия обем на БВП²¹ на България.

4.2. Структура на пазара

Пазарът на обществени електронни съобщения в България през 2012 г. е разгледан в 6 основни сегмента (виж Таблица 1), определени според вида на предоставяните услуги.

В таблица 1 са представени приходите от дейността по предоставяне на обществени електронни съобщения в България в периода 2010 – 2012 г., както и тяхното разпределение по основни сегменти на пазара.

²¹ Изчислен по текущи цени. Източник: НСИ, http://www.nsi.bg/ORPDOCS/GDP_1.1.1.xls

Таблица 1

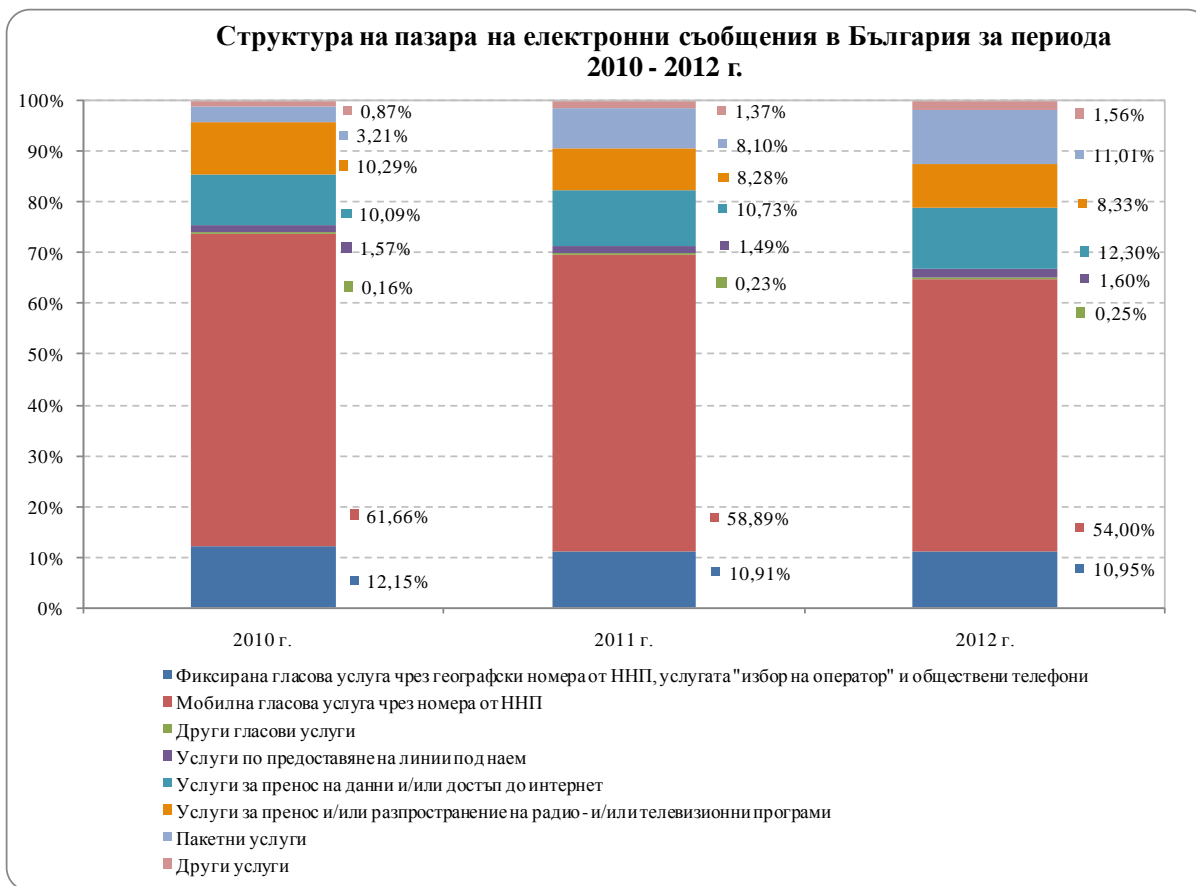
Структура на пазара на обществени електронни съобщения в България по вид на предоставяните услуги за периода 2010 – 2012 г.

Услуги, чрез които се осъществяват обществени електронни съобщения	Приходи (млн. лв.)		
	2010 г.	2011 г.	2012 г.
1. Гласови телефонни услуги	2 323,132	2 061,969	1 839,843
1.1. Фиксирана гласова услуга чрез географски номера от ННП, услугата "избор на оператор" и обществени телефони	381,475	321,109	308,957
1.2. Мобилен гласова услуга чрез номера от ННП	1 936,515	1 734,082	1 523,807
1.3. Други гласови услуги	5,142	6,778	7,079
2. Услуги по предоставяне на линии под наем	49,361	43,906	45,023
3. Услуги за пренос на данни и/или достъп до интернет	316,976	316,048	346,962
4. Услуги за пренос и/или разпространение на радио- и/или телевизионни програми	323,335	243,810	235,157
5. Пакетни услуги	100,691	238,487	310,557
6. Други услуги¹	27,299	40,207	44,122
Общо	3 140,795	2 944,427	2 821,664

¹ Сегментът включва приходите от предоставяне на канална мрежа, услуги за достъп до спътникови системи, съвместно разполагане (колокиране) извън случаите на взаимно свързване и необвързан достъп, и други услуги.

Източник: Данни, подадени в КРС

На фигура 10 е представено изменението на относителните дялове (изчислени въз основа на общите приходи от дейността) на сегментите в структурата на пазара на електронни съобщения за периода 2010 – 2012 г.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 10

Данните по-горе (таблица 1 и фигура 10) показват, че дялът на гласовите телефонни услуги (фиксирана, мобилна и други телефонни услуги) в общия обем на пазара на обществени електронни съобщения остава най-висок – 65,2%, въпреки отчетеното намаление от 4,8 процентни пункта спрямо 2011 г. На следващо място са услугите за пренос на данни и/или достъп до интернет, предлагани самостоятелно, които заемат 12,30% от общия обем на пазара, или се наблюдава увеличение с 1,6 процентни пункта спрямо 2011 г. Трети по важност в общия обем на пазара на обществени електронни съобщения в България през 2012 г. са пакетните услуги, които представляват 11,01%. Това увеличение с 2,9 процентни пункта спрямо 2011 г. се дължи преди всичко на продължаващото развитие на пакетните услуги, следствие на маркетинговата политика на предприятията и предпочитанията на потребителите да използват един и същи доставчик за различни електронно съобщителни услуги, предимно достъп до интернет и телевизия. Дялът на услугите за пренос и/или разпространение на радио- и телевизионни програми, предлагани самостоятелно, през 2012 г. е 8,33%, или се отчита минимално увеличение от 0,05 процентни пункта спрямо 2011 г., което ги нарежда на четвърта позиция в общия обем на пазара (през 2011 г. тези услуги са заемали трета позиция с дял от 8,28%).

Въз основа на информацията, представена по-горе, са изведени следните основни изводи за развитието на пазара на електронни съобщения в България през 2012 г., сравнено с 2011 г.:

- В сегмент „Гласови телефонни услуги” е регистриран спад (в абсолютно изражение) с 10,77%, като най-голямо намаление се наблюдава при мобилната гласова услуга – 12,13%.
- В сегмент „Услуги по предоставяне на линии под наем” се наблюдава увеличение от 2,54%, което са дължи на увеличените приходи от предоставяне на едро на

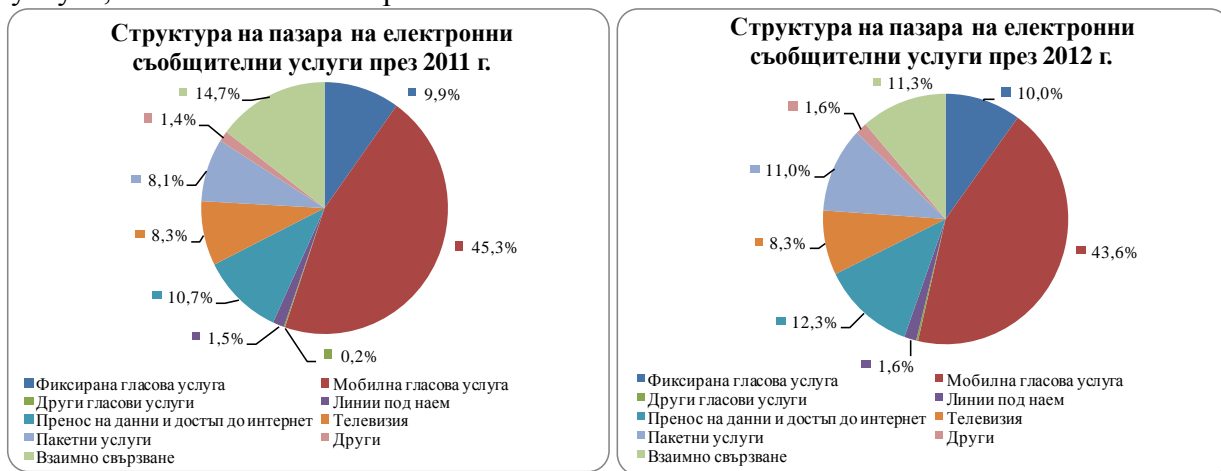

международни линии под наем;

- В сегмент „Пренос на данни и/или достъп до интернет” обемът на приходите се увеличава с 9,78%;
- В сегмент „Услуги за пренос и/или разпространение на радио- и/или телевизионни програми” е отчетен спад от 3,55%;
- В сегмента „Пакетни услуги” обемът на приходите бележи ръст с 30,22%
- В сегмента „Други услуги” се наблюдава ръст – 9,74%, дължащ се, преди всичко, на увеличението на приходите от услуги за достъп до спътникови системи (увеличение с 27,34% спрямо 2011 г.) и услуги по съвместно разполагане (увеличение с 27,78% спрямо 2011 г.). Третата услуга „съвместно разполагане и други форми на съвместно ползване, включително предоставяне на кули, мачти и други”, включена в сегмента „други услуги”, бележи минимален спад – 1,83%, но представлява 45% от общия обем на сегмента.

Взаимно свързване

На фигури 11 и 12 е представена структурата на пазара на електронни съобщителни услуги, като взаимното свързване е обособено в самостоятелен сегмент.

Забележка: При изчисляване на обема на сегмента „взаимно свързване” са включени приходите от: физическа реализация на взаимното свързване (портове, линии и точки на свързване); терминиране на трафик (произхождащ от фиксирани/мобилни предприятия и WiMax мрежи в страната и в чужбина, включително SMS и MMS трафик); генериране и транзит.

Източник: Данни, подадени в КРС.

Фиг. 11

Източник: Данни, подадени в КРС.

Фиг. 12

През 2012 г. обемът на приходите от взаимно свързване е намалял с 26% спрямо 2011 г., което основно се дължи на влизането в сила на по-ниски цени на едро за терминиране във фиксирани мрежи и за терминиране в индивидуални мобилни мрежи от 01.07.2012 г. (Решение 1361/31.05.2012 г. и Решение № 1362/31.05.2012 г.). Това намаление (от 3,4 процентни пункта) оказва отражение и върху дела на сегмента взаимно свързване (11,3% за 2012 г. спрямо 14,7% за 2011 г.) в общия обем на пазара на електронни съобщения.

Инвестиции

През 2012 г. броят на предприятията, инвестирани в изграждане и поддържане на обществени електронни мрежи и услуги, е 485 или 58% от всички, осъществявали дейност през годината. Общият размер на тези инвестиции е 548 млн. лв., което представлява намаление с 24% спрямо вложените средства през 2011 г., дължащ се най-вече на

рисковете, произтичащи от световната икономическа рецесия. За 2013 г. 406 предприятия предвиждат да инвестират в дейността по предоставяне на обществени електронни съобщения близо 555 млн. лв.

5. Перспективи за развитие на българския пазар на електронни съобщения

В условията на продължаваща икономическа криза пазарът на електронни съобщения в България отново отбелязва спад, като се очаква темпът на развитието му да се забави, без това да може в краткосрочен план да повлияе върху негативната тенденция на спад в общия обем на пазара. Основно влияние върху развитието на пазара на електронни съобщения ще продължат да оказват следните фактори:

- Засилване на конкуренцията между предприятията;
- Увеличаване търсенето и предлагането на пакетни и конвергентни услуги;
- Значително нарастване в развитието на широколентовия достъп до интернет.

Засилване на конкуренцията между предприятията

Създаването на условия за развитието и поддържането на ефективна конкуренция е процес, който се стимулира от страна на КРС чрез нейните регулаторни механизми. На предприятията със значително въздействие на определените от КРС пазари, подлежащи на ex-ante регулиране, са наложени задължения, които са пропорционални на установените конкурентни проблеми и целят ограничаване на антиконкурентно им поведение.

Предлагане на пакетни услуги

Предлагането на електронни съобщителни услуги в пакет от все повече предприятия е ясно отчетлива тенденция в последните години. Предложенията включват различни комбинации от фиксирани и мобилни гласови услуги, широколентов интернет, кабелна, сателитна и IP телевизия, предлагани както от историческото, мобилните и кабелните предприятия, така и в нарастваща степен от предприятията, предоставящи услуги за достъп до интернет и пренос на данни. Следва да се отбележи фактът, че 80% от абонатите, ползващи пакетни услуги, имат включена услуга за достъп до интернет. През 2012 г. пакетната услуга с най-висок относителен дял на база абонати и приходи продължава да бъде мобилна гласова услуга и достъп до интернет (фиксиран и мобилен).. В бъдеще се очаква засиленото предлагане на пакетни услуги с включен достъп до интернет да продължи, като броят на потребителите, използващи интернет през мобилни устройства, ще надвишава този на използващите фиксиран достъп до интернет.

Перспективи за развитие на сегментите от пазара на електронни съобщения в България:

- В сегмента на мобилните услуги бъдещото развитие ще бъде свързано с:
- запазване и засилване на тенденцията все повече потребители на фиксирани гласови телефонни услуги да се отказват от тях и да ги заменят с мобилни;
  - преразпределение на настоящия брой абонати и в по-незначителна степен привличане на нови;
  - намаляване на средномесечния потребителски разход за мобилни телефонни услуги;
  - предлагане на множество промоции, свързани с отстъпки от месечните абонаментни цени, включване на допълнителни минути за изходящи разговори, пакети за мобилен интернет и данни;
  - засилване на конкуренцията между предприятията и понижение в ценовите нива на някои от предоставяните мобилни услуги при условие, че на този пазарен сегмент

успешно навлязат и други предприятия, които имат възможности да предложат достатъчно атрактивни условия за пакетни услуги на своите потенциални и настоящи абонати;

- увеличаване на потреблението на мобилни телефонни услуги, предлагани в пакет с други услуги, като мобилен интернет и телевизия, вследствие на навлизането на мобилните предприятия в нови сегменти от пазара на електронни съобщителни услуги.

- промяна в структурата на мобилния пазар като цяло – за крайните потребители от все по-голямо значение стават услугите за достъп до интернет, съдържание и др., отчитайки и ръста при продажбите на смартфони, таблети и други потребителски устройства. Въпреки че този вид телефони ще оказват решаваща роля на пазара на мобилни телефони занапред, по-ниската цена на мобилните устройства без „smart” функции ще им позволи да останат предпочитан избор за потребителите в краткосрочен план.

В сегмента на фиксирани гласови услуги развитието се очаква да е свързано с:

- запазване на тенденцията абонатите на историческото предприятие да намаляват за сметка на абонатите на алтернативните предприятия;

- продължаващ спад на относителния обем на приходите от фиксирани гласови услуги в общия обем на пазара на електронни съобщения;

- нарастване на броя на абонатите на фиксирани гласови услуги в пакет с други услуги, като мобилна телефонна услуга, телевизия и достъп до интернет.

При услугите по предоставяне на линии под наем ще продължи засиленият процес на миграция от страна на потребителите на традиционни към алтернативни линии под наем, базирани на Ethernet мрежови протокол. Алтернативните линии притежават аналогични функционални характеристики като традиционните, но имат повече предимства, а именно съизмерима цена, лесна поддръжка, евтини крайни устройства и далеч по-голяма скорост на трафичен обмен.

В сегмента „пренос и/или разпространение на радио- и телевизионни програми” тенденцията, която се наблюдава, е за все по-голям ръст в броя на абонатите на сателитна и IP-базирана телевизия за сметка на тези на кабелна, както и засилено търсене и предлагане на пакетни услуги със сателитна телевизия.

Фактор, който би могъл да повлияе върху конкуренцията и цените на предлаганата платена телевизия на пазара, е планираното след 1-ви септември 2013 г. преминаване от ефирно аналогово към ефирно цифрово разпространение на радио- и телевизионни програми в България. Наземното (ефирно) цифрово разпространение на радио- и телевизионни програми ще даде възможност почти върху цялата територия на страната зрителите да получават достъп, при това безплатен, до значително по-голям брой български телевизионни програми, в сравнение с настоящия.

При интернет сегмента се наблюдава значителен ръст в броя абонати на мобилен интернет достъп (чрез карти за данни и модеми), увеличение на броя повече абонати, ползващи услуги за достъп до интернет в пакет и засилена миграция от традиционни технологии за достъп към оптични и хибридни мрежи.

В заключение може да се посочи, че бъдещото развитие на пазара на електронни съобщения ще продължи да е насочено основно към предлагането на конвергентни и пакетни услуги с преобладаващо влияние на услугите, включващи мобилен и фиксиран ширококолов интернет достъп.